

MAŁGORZATA Z. WILCZKIEWICZ*

LEFRAK CENTER IN PROSPECT PARK (BROOKLYN, NEW YORK) AS AN EXAMPLE OF ADDITION ONTO A HISTORICAL LANDMARK

LEFRAK CENTER W PROSPECT PARKU (BROOKLYN, NOWY JORK) JAKO PRZYKŁAD WSPÓŁCZESNEJ INGERENCJI W HISTORYCZNY UKŁAD PARKU

Abstract

To introduce a contemporary function into a historic park, needs both the skills of modern architecture and the knowledge of historical monuments. This has also been employed as a method to eliminate the wear of time from the living park's deterioration. This new functional building with all its' facilities and accessible spaces demands and expects the proper behavior from all park visitors. LeFrak Center at Lakeside, at Prospect Park is not the only example of a modern inference in the landmark park. Also, it is the beginning to the process of preservations work recently completed, at Prospect Park. In the article, the author presents the LeFrak Center as a good example of modern, sustainable architecture incorporated into the existing landscape of Prospect Park.

Keywords: restoration, threats, sustainable development

Streszczenie

Wprowadzenie współczesnej funkcji i formy w zabytkowy park wymaga od projektanta nie tylko znajomości historycznych form architektury ogrodowej, ale także rozwiązań stosowanych we współczesnej architekturze. Zwykle budowa nowych obiektów w parku jest hasłem prowokującym do rewaloryzacji jego zabytkowych fragmentów. Można przyjąć, że jest to także metoda na eliminowanie zagrożeń wynikających z niewłaściwego użytkowania obiektu, ponieważ nowe zespoły budynków parkowych, wyposażone w toalety i zaplecze gastronomiczne i zapewniające komfort użytkownikom, jednocześnie mobilizują do właściwego zachowania. Budowa LeFrak Center w Prosper Parku (Brooklyn, Nowy Jork), będąc przykładem poprawnej współczesnej ingerencji w historyczny układ, stanowi kontynuację procesu jego rewaloryzacji. W artykule omówiono metody stosowane przez architektów- projektantów przy odtwarzaniu dawnych elementów parku oraz przedstawiono nowy obiekt, zrealizowany w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: rewaloryzacja, zagrożenia, rozwój zrównoważony

* PhD. Eng. Arch. Małgorzata Z. Wilczkiewicz, Department of Land Management and Landscape Architecture, Faculty of Environmental Engineering and Land Surveying, Univerity of Agriculture in Krakow.

1. Introduction

In the first days of January 2014, the new recreation center located in Prospect Park was opened for public use. A multifunctional complex used as a ice skate ring in Winter and in Summer is converted to a shallow pool and skating ring. The Complex's facilities (toilets, bar and cafeteria) also served for Park's visitors, not attending the Center. The creation of a Center was a good occasion to reconstruct the previous composition Concert Grove (design by F.L. Olmsted and Calvert Vaux) which had been destroyed in the Sixties by poor design.

The article is about the methods used by architects-designers during the restoration process of the Ravine. Another topic is the decomposition of the Concert Grove and presents the newly created object (the multifunction skating ring), according to the rules of sustainable development.

1.1. State of research

The American landscape architects, Frederick Law Olmsted and Calvert Vaux, who designed in the mid-19th century in the United States are well known in Poland, primarily as authors of Central Park¹. These designers also became famous from numerous other implementations in the United States. We can find information about in the works of Aleksander Bohm and Agata Zachariasz². In these studies we can find basic information about Prospect Park. Prospect Park developed as another realization of Olmsted and Vaux, twenty years after Central Park with a rich scientific literature in English. The paper (issued in 1902 by Louis Harmon Peet) *The trees and shrubs of Prospect Park* is the oldest known author³. The latest was published in 2013 a monograph entitled *Prospect Park, Olmsted and Vaux's Brooklyn Masterpiece*⁴. *The author could not find a monographic issued in Poland devoted to the creation, history and preservation of Prosper Park. In writing the article the author has used the publication: The Ice Ring cometh* ("Architectural Record", nr 2/2014)⁵.

In this article, the author included drawings showing the fragments of the Park (the Lake-side) before the start and after the restoration was completed. Also quite useful was the information from web page *Prospect Park Alliance.org*.

Intensive research on the Prospect Park was undertaken by the author in 2000 year. As a Polish architect living in New York City and encourage understanding an object by being a constant frequenter of the Park, made a few visits. Some of the photos contained in the article, were made at this time⁶. The author returned to the park in 2014, because of the re-

¹ See. M. Wilczkiewicz, *Central Park – historia i teraźniejszość*, „Wiadomości Konserwatorskie”, 29/2011, pp. 106-116. Also: M. Wilczkiewicz, *Kierunki rozwoju architektury krajobrazu w Stanach Zjednoczonych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, Kraków 2013, pp. 83-99.

² A. Bohm, *Stany Zjednoczone*, [in:] *Architektura krajobrazu, jej początki i rozwój*, (ed.) J. Gyurkowich, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 1994, pp. 52-61, 123-142; A. Zachariasz, *Zieleń jako współczesny czynnik miastotwórczy ze szczególnym uwzględnieniem parków publicznych*, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2004; A. Zachariasz, *Architekt krajobrazu Frederick Law Olmsted oraz amerykańskie parki i systemy parków miejskich*, „Teki Komisji Architektury i Urbanistyki PAN o/Kraków”, T. XXXV/2003, pp. 153-166.

³ This book served as a base for the architects, who design the project of reconstruction the Ravine.

⁴ D.P. Colley, E.K. Colley, *Prospect Park- Olmsted and Vaux's Brooklyn Masterpiece*, Princeton Architectural Press, New York 2013.

⁵ J. Krichels, *The ice ring cometh*, “Architectural Record”, 2/2014, pp. 54-59.

⁶ Author stopped visiting Prospect Park in 2001 (after the attack on the World Trade Center it took place on 11 September 2001) due to transportation obstacles.

construction work at Lakeside (where the LeFrak Center is located). The opening of the new facility was the direct cause of a summer visit. This formed the basis for the article. Photographic documentation of the newly formed ice ring/pond is from August of 2014.

1.2. The history and creation of Prospect Park⁷

In the 1857, the City Council of New York decided to start building the Central Park. Twenty years later Central Park was admired by both, locals and visiting tourists to New York City. The Neighboring city- Brooklyn⁸, the third largest city (after New York and Philadelphia) encouraged by New York, also desired to have a park. Thus, the allocated portion of green areas, which were in possession of the city were destined for a recreational park. The area of 250 ha located between Park Slope and Flatbush were provided. The main proponent of the creation of the park was James S.T. Stranahan, politician and businessman. His determination led Brooklyn's authorities to employ F.L. Olmsted and C. Vaux as designers. For the next 20 years (1860-1880), Stranahan served as a commissioner, overseeing the implementation of the park. Unfortunately, the original design of the park was not preserved. We only have the 1901 version which is an inventory of the existing park (Ill. 1).

The project is based on the natural configuration of the terrain. It appeared to compose a new landscape element. Olmsted was a master in creating of artificial landscape⁹. According to Olmsted's democratic principles as reflected in his words: "Parks should serve all people, both rich and poor"¹⁰. Thus, the newly created project includes both roads for horse-drawn vehicles, pedestrian paths and promenades.

To achieve the desired configuration of the park, Olmsted compiled an accurate topographic map of the area. Using the map, the workers were moving earth masses, forming shapes intended by the Olmsted' design for alleys, bridges and roads for carriages. The pedestrian avenues were often design highlighted, in order to make proper and wide opening views of the park. Careful land drainage was done and the water removed to the natural lake, located in the park (The Lake).

The existing plants were removed. In the place of old trees, Olmsted planted new ones. Some of the specimens were transferred, using a machine invented for this purpose. Similarly like in Central Park, Olmsted planted many exotic trees and shrubs, imported from Europe. Some like the Camperdown Elm¹¹, grow in the park today (Ill. 3).

⁷ Discussing the origins of the park, the author is limited to the fragment of the park that underwent restoration in the last decade only. Deliberately skipping many important elements provided to the restoration for the future (bridges).

⁸ The Brooklyn Bridge (built in 1883) connected Brooklyn with Manhattan. However, Brooklyn became an independent city in 1898 when Greater New York City was created. To Manhattan were connected fourth borough: Brooklyn, Queens, Bronx and Staten Island. See: E. Homberger, *The Historical Atlas of New York City*, Henry Hold & Company, New York 1998, pp. 122-123.

⁹ The artificial landscape or constructed landscape. This terminology was used by the author according to the fragments of park, where were design by Olmsted and created using engineering methods. They are: artificial hills, the ravine (made from rocks) or the string, supply by water from reservoir.

¹⁰ D.P. Colley, E.K. Colley, *op. cit.*, p. 76.

¹¹ Camperdown Elm is a variation of Scots Elm (*Ulmus glabra Camperdown*). The specimen comes from the trees that were found in Camperdown House (Dundee, Scotland), from which branches were grafted onto regular Elm producing tree with weeping (crying) branches. All Camperdown trees come from

Work had begun on the construction of the Ravine, landscape it was “constructed” designed by Olmsted. The Ravine was the heart of the park and a place designed to recall the appearance of the Adirondack Mountains landscape. The Ravine area is the most diverse in terms of topography and represents the portion of a park’s full of greenery vision. This was to create a mountain landscape in the Downtown of Brooklyn. To create the artificial landscape, Olmsted constructed water system, which includes a waterfall, pond and lake Lullwater. The water elements were connected by the streams of water flowing into the river bed, made on suitable slope (Ill. 4). Under the direction of Olmsted, a trough was dug into the waterway of the Ravine, prepared a container at the Upper Pool, Lower Pool and Lullwater lake. This is a record of work done by human muscle (strength) and horses only. On the main water stream, connecting the various reservoir appear bridges¹² (Ill. 5).

For supplying the pools and streams, only the well was build on a hill known as The Lookout Hill. The Well was the most complex structure in the park and a large technical achievement of the 19th century engineering science. The structural Engineer, C.C. Martin¹³ built a metal cylinder which was placed in the ground at the depth of 21 meters (water level). Brick walls with a thickness of 50 centimeters and the diameter of the cylinder was 4.5 meters. Spiral stairs lead to the lower platform where the steam engine pumped water 24 hours per day¹⁴. In the Boiler Room the engine was located (steamed, supply by coal, then water was pumping to the container (consist 750 000 gallons) on the Lookout Hall. In the 1911, the park was connected to the municipal waterworks system and the Well was buried. In the 30’s, Boiler Room and The Well were adapted to the toilets.

Another major element of the Park was the creation the Concert Grove. The place was conceived as an auditorium for summer outdoor concerts, popular in the 19th century. The auditorium was designed outside of the spherical promenade, fenced with a stone wall. At the end of the walls were stone urns¹⁵. The main element of the Concert Grove was the Oriental Pavilion, which served as a Tea Room. At the close of the compositional axis of Oriental Pavilion was a Music Island, separated from the audience by water canal. This was the place for the bandstand.

In the year 1930, Robert Moses was appointed New York City parks commissioner. At this time, Brooklyn had become a part of New York City, as a borough. Moses would reign for thirty years and his power would go on to add better sports facilities to all the parks he supervised. The artificial landscapes created by Olmsted were covered by wild growth and unwanted plants, and the bridges (Ill. 9) were converted to shelters for homeless people. After Moses was gone, Prospect Park without proper supervision became a dangerous place, even for policemen’s working all shifts. In the mid-70, the borough authorities started to invest some money to restore the park and renovation are still in the process. Part of this work is The LeFrak Center construction.

this stem. The tree in Prospect Park was planted in 1872 year. This information comes from the plaque information located near the tree.

¹² Bridges are the popular architectural elements present in the Olmsted’s parks. Both, in Central Park and Prospect Park differing in function. Some are used for crossing the water courses; other served for separate pedestrian roads from carriages roads. Also, they are different by materials.

¹³ Structure engineer, C.C. Martin (1831-1903), graduate from the Rensselaer Polytechnic Institute Troy, New York.

¹⁴ <http://www.prospectpark.org/about-prospectpark/history/archives/glimpse/exhibit28> – access: 25.09.2014.

¹⁵ The heavy flower urns placed on the stone balustrade disappeared in 1940. New ones were made during the last renovation of the Lakeside. See: D.P. Colley, E.K. Colley, *op. cit.*, p. 81.

1.3. The causes of devastation to the park

There were a few causes for the deterioration and neglect of the park. The most important was the transformation of the independent city of Brooklyn¹⁶ into a New York City district. Brooklyn's problems were of second consideration, the first consideration was Manhattan. Manhattan was the place where New York society lived. They were very influential people: actors, painters and politicians. Most of these wealthy people became private sponsors for Central Park¹⁷.

Another reason for the loss of the (some of the) original composition of the park was the long term activity of Robert Moses. He ruled as commissioner of New York City's parks thirty years. Moses did not pay attention to Olmsted's architectural composition. He built sports facilities (soccer fields and ice skating ring) in reckless locations, devastating the park.

In the middle of the Concert Grove's axis between the Oriental Pavilion and Music Island, he located the ice skating ring. Also, a part of the Long Meadow was converted to a soccer field. However, these facilities served the public, but shattered the original design. The passage of time and the destructive force of nature annihilated the Music Island. As a result, it disappeared from the surface of the lake.

Another object for the high impact of the deterioration was the size of the park. The area of 250 hectares is extremely difficult to secure. Because of the lack of supervision, in the quiet space of park many colonies of homeless people camped. They remain there even in the winter months, warming up with alcohol. They were not harassed by the police, which entered the park, only after the committing of a crime.

The buildings streets, bordering the park testify to the former glory of this area. For the most part, they are three-story townhouses from the late 19th century. Now, they are in the hands of new owners, who cannot afford to renovate the historic buildings. The tenements build from the thirties, in the Art Deco style, house poor people, mostly immigrants from Africa and Caribbean Islands. The former glory of the buildings remains on facades and the details of main entrances, proudly protruding from the walls covered with graffiti. The inhabitants of these tenements are users of the park. They do not mind the lack of sanitary facilities. They are satisfied with the possibilities of leisure on the lawn, in nature.

Lying outside of the main tourists routes, the park is not frequented by tourists often. Away from the main tourist routes, the park is dangerous even in the daytime. A lone passerby can be robbed or even killed for resisting. The park does not have a police station. The threat is a group of teenagers walking with security dogs, ready to attack.

Walking around the park, we can easily see the traces of years of neglect. Damaged brickwork on the paths, no benches, no lighting (the few lamps unfortunately are broken). For safety, metal fences were installed to stop access to the pools, which also spoil the esthetics of park (Ill. 10). After every weekend use of the park, large amounts of waste are left. The law enforcement and sanitation officials do not deal with it. This is conducive to increasing the population of rats. Several years ago, a newspaper reported a plague of rodents living in Prospect Park, attaching children playing in the sandboxes.

¹⁶ According to the census from 1880, Brooklyn's population consisted of 600 000 residents. It was the third largest city in the United States (after New York and Philadelphia) See. E. Homberger, *op. cit.*, p. 122.

¹⁷ Surrounded Central Park are located the apartments belongings to the world of cinema stars, politics and business. They think of Central Park as a private courtyard, on which they children playing. That why The Central Park Conservancy has so many rich sponsors.

2. The beginning of restoration work

Decades of neglect and improper use resulted in the loss of the original shape of the park. In 1977, Howard Golden was president of the Brooklyn District where the park is located.

A native of Brooklyn, he knew well new Prospect Park from childhood. He began a campaign to restore the park in the NYC City Council. He received a grant for ten million dollars. These funds were earmarked for the renewal of the Lighfield Villa¹⁸ (Ill. 11) and repair of the Boat-house (Ill. 12). In 1985, the park had an annual income of 250 000 dollars obtained from private donations. Also, the organization The Prospect Park Alliance was created for collecting funds for the park. The Prospect Park Alliance operates on the same principle as The Central Park Conservancy, collecting funds. Despite financial problems, the park's authorities started refurbishing the artificial landscape created by Olmsted, The Ravine. In 1988, The Landscape Management Office (just appointed) started working on a research study for three objects: the Ravine, the Long Meadow and Grace Hill¹⁹. In 1994, ten permanent workers-gardeners were appointed for working in the park. This was the first permanent team working for the park. The most important goal for the Landscape Management Plan was a comprehensive reconstruction of the Olmsted's Ravine²⁰.

The Ravine was renovated in 1996. Since the original construction drawings were lost, the team pursued the original Olmsted's vision, based on photos, letters and a number of documents that were found²¹. Careful studies were conducted in the Library of Congress and in Fairstead, home and Olmsted's studio²². Also, they examined the changes that Robert Moses introduced in the era of the City Beautiful Movement. As already mentioned, the artificial landscape designed by Olmsted began with the Upper Falls (the upper waterfall from which flows a stream ending its run in the lake – The Lake). Around the year 1980, a small brook trickled a thin jet stream down over almost completely overgrown stones. The reconstruction started at the Upper Falls, where individual blocks of rock are identified, numbered and transported to the right place, according to the photographs of the era. Missing stones were supplemented by “boulders of the era”, brought from nearby Park Slope. Also the renovation included the Upper Pool, which was completely cluttered and muddy. Before starting work, fish and turtles were collected into containers and transported to the Lake.

2.1. Design work in the area of Lakeside: The creation of LeFrak Center

Renovation work financed by the Prospect Park Alliance budget slowly brought the expected results. In 2010, there were about 10 million visitors in Prospect Park²³.

For several years the number of police interventions inside the park have been reduced, but the park still does not have a sufficient amount of control patrols in secluded park spaces.

In 2011, The Prospect Park Alliance undertook an ambitious attempt to restore a portion of the park, called Lakeside. This is an area of the park located between the Lake and defining

¹⁸ The Lighfield Villa, was built as a private residence. In 1857 it was annexed by the emerging park and absorbed into its composition. Today, it houses the park management board.

¹⁹ D.P. Colley, E.K. Colley, *op. cit.*, p. 25.

²⁰ *Ibidem*, p. 164.

²¹ *Ibidem*, p. 166.

²² The very important source of information was: *Threes and shrubs of Prospect Park* by Louis Harmon Peet issued in 1902. In it, you can find the plants existing in Prospect Park in 1870.

²³ D.P. Colley, E.K. Colley, *op. cit.*, p. 185.

the boundaries of the park on Ocean Avenue. The project involved the reconstruction of The Concert Grove – the original composition design by Olmsted and Vaux, where Music Island is located. In the original draft, Olmsted assumes that this fragment of the park would be designed according to the classical rules. He drew a viewing axis leading from the Oriental pavilion (during the Olmsted's time acting as teahouse) to that already mentioned Music Island (the place for the orchestra). Lakeside benches were placed for the summer concert audience. Next to the Concert Grove was located the parking area for carriages, on the end of the road provided for coaches and carriages. The whole complex was to serve a role similar to the Bethesda Terrace in Central Park²⁴.

A hundred years later, Music Island disappeared from the surface of the Lake. In 1961, Robert Moses set the building at the end of the axis for facilities for the ice skating ring located nearby (Ill. 13-14). According to the sixties designing rules, the place for horse carriages was converted into parking for cars.

The authorities decide that under the restoration of the park the arrangement of Lakeside should be changed. Intending to restore the viewing axis, terminating at the Music Island (according to the original design) the ice skating ring had to be removed and the existing facilities, standing on the axis should be dismantled. Then the Music Island should be reconstructed.

Work began on the purification of the lake and restoration of its former shores. Before work started, all fish and other living creature were removed from the lake. Dozens of volunteers caught fish in containers, moving them to a safe place. Reinforced edges formed an island, in the same place was noted on Olmsted's plans. The island has been developed as a nature reserve.

On the reinforced shores the authors of the project restored the benches, familiar from Olmsted's project. The Lake is separated from the boardwalk by a railing. The new railing was reconstructed to matching the old (they found the fragment in the mud) (Ill. 15).

The facilities of ice skating ring were demolished. The stone details of the Concert Grove were restored. The site of the former parking lot was provided for construction of the new ice skating ring. At the cost of 76 million, a new facility building was created, which serves for two ice rings (one covered by a roof) (Ill. 16-18).

As already mentioned, the construction of LeFrak Center, ending in 2011 also became an occasion to do additional reconstruction work in the surrounding area. With the reconstructed Concert Grove (the fragment of former project by Olmsted and Vaux), LeFrak Center is the new attraction in Prospect Park.

LeFrak Center is one of the most ambitious design projects that has been undertaken in the park, since its inception. The summer program provides a dry skating ring (a specially prepared arena covered by a roof) and a pond for children during the summer days. In winter, both objects are transformed into the ice skating rings. Accompanying the buildings are a cafeteria, a cloakroom and toilets. The Center consists of two buildings located relative to each other at a right angle (north block and eastern block) connected with each other via a bridge at the roof level. The LeFrak Center buildings with dark granite are integrated into the topography of the park. The park's paths lead to the roof of the building, where you can admire the newly restored panorama of the Lake.

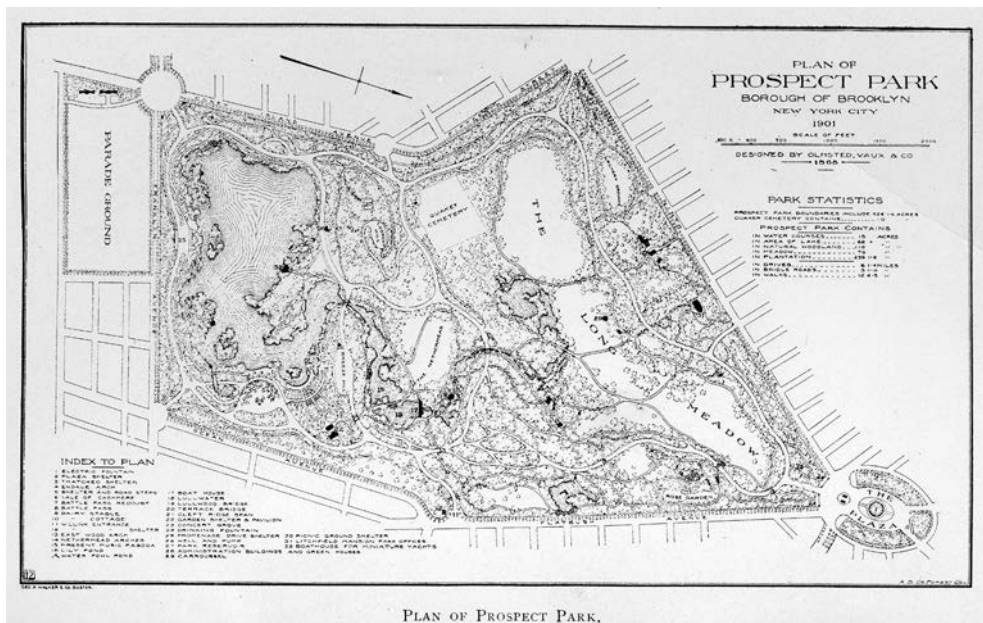
²⁴ *Ibidem*, p. 186.

3. Conclusion

As already was discussed, the incorporation of the new function by Robert Moses (the soccer field and ice skate ring) destroyed the original composition of the Concert Grove and proper views of Long Meadow. Thru the proper concept of preservation of the Concert Grove, combined with the localization of the new complex of The LeFrak Center, improper management was removed. The new LeFrak Center is an example of the proper insertion of modern architecture into the historic Prospect Park.

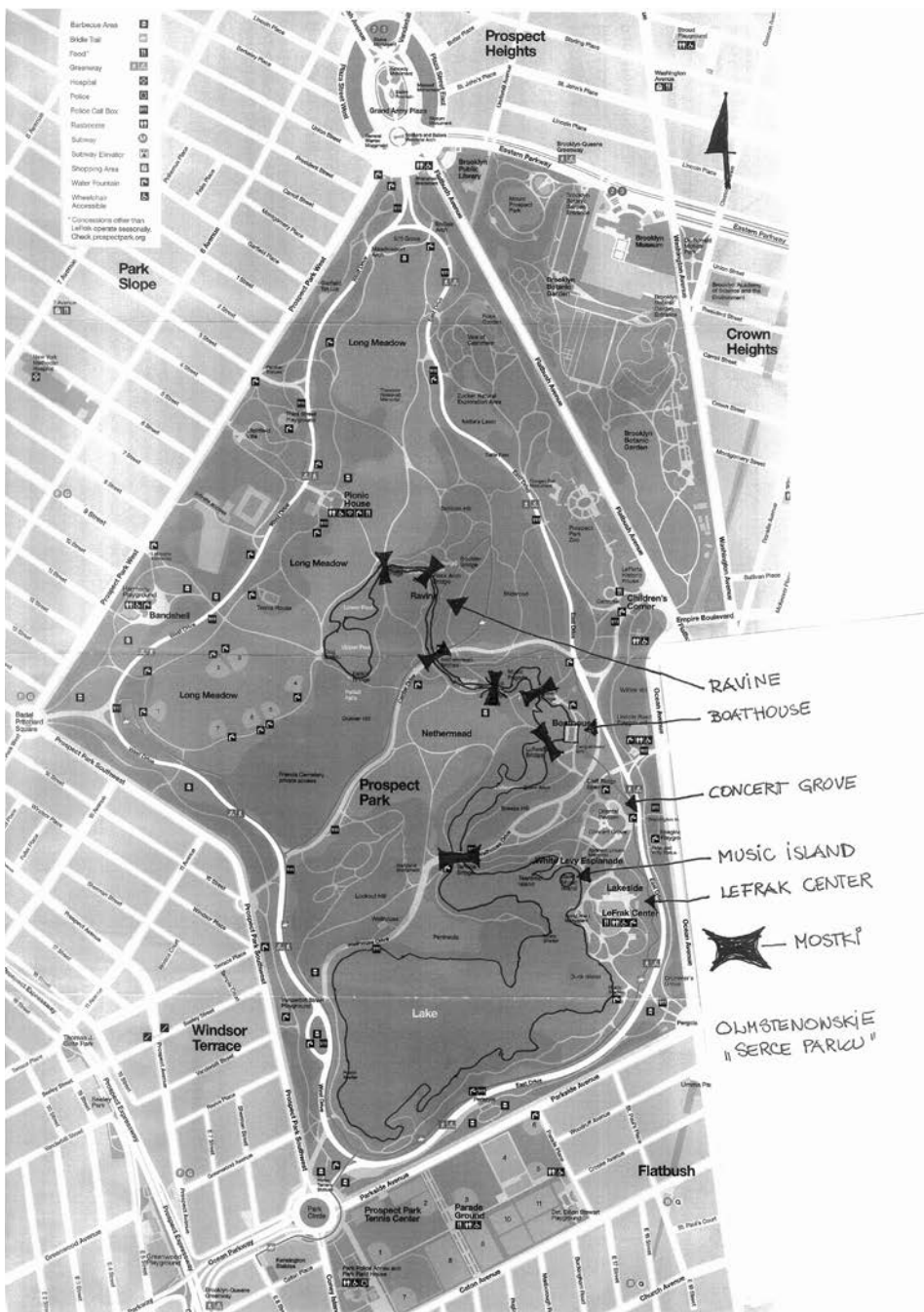
The Center is an example of the correct introduction of contemporary architecture into the historic park system. Interestingly, they adopted the concept of building a new facility near the preserved historic Concert Grove. Also, they decided to restore the old historic portion of the park. The design concept welded both teams, giving a consistent space, enabling the proper use of this part of the park. The introduction of the new facilities into the old structure of the park seems to be the correct method to prevent further deterioration. The new Center with sanitary facilities is an alternative to camping without permission. Sports equipment attracts young people and children and insures basic sanitation and improved safety.

The authors are: Todd Williams-Billie Tsien Architects, and the total cost of the construction was 74 million dollars. Architects following the ideas of sustainable development that is why a large part of building is going deeply into the ground. Also, placing park paths on the roofs of buildings. This interesting architectural implementation did not disturb the park's composition but became the proper supplementation for the park, 150 year after its creation.

III. 1. Plan of Prospect Park from 1901

II. 1. Plan Prospect Parku z 1901 r.

III. 2. Plan of Prospect Park from 2014 with Olmsted's "Heart of Park"

II. 2. Plan Prospect Parku z 2014 r. wraz z oznaczeniem krajobrazu komponowanego (Olmstenowskie „Serce Parku”)

III. 3. Camperdown Elm (photo by author 2014)

II. 3. Camperdown Elm (fot. autor 2014)

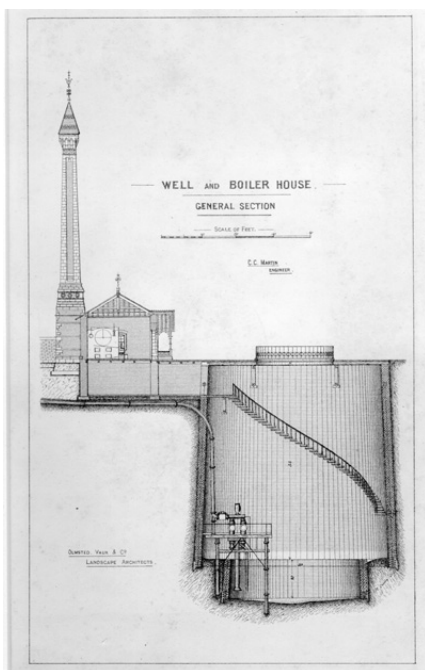
III. 4. Prospect Park, The Ravine (photo by author 2014)

II. 4. Fragment Parku, The Ravine (fot. autor 2014)

III. 5. Lullwater Bridge near Boathouse (photo by author 2014)

II. 5. Mostek Lullwater Bridge przy Boathouse (fot. autor 2014)

III. 6. The Well (drawing from: <http://prospectpark.org> – access: 18.10.2014)

II. 6. Studnia (<http://prospectpark.org> – dostęp: 18.10.2014)

III. 7. Fragment of Concert Grove (photo by author 2014)

II. 7. Fragment Concert Grove (fot. autor 2014)

III. 8. Tearoom (photo by author 2014)

II. 8. Herbaciarnia (fot. autor 2014)

III. 9. The bridge (photo by author 2014)

II. 9. Mostek zarastający roślinnością (fot. autor 2014)

III. 10. The fence near the pool (photo by author 2014)

II. 10. Płot zabezpieczający sadzawkę (fot. autor 2014)

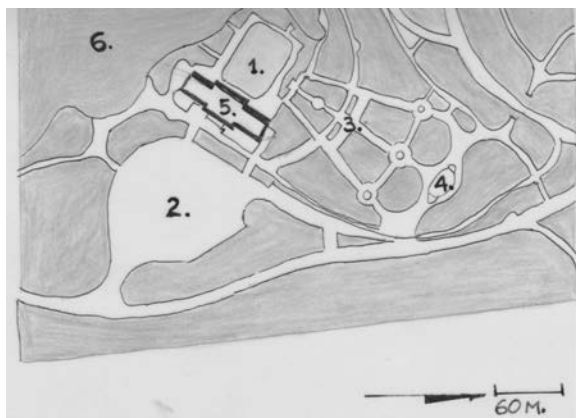
III. 11. Lighfield Villa (photo by author 2014)

II. 11. Lighfield Villa (fot. autor 2014)

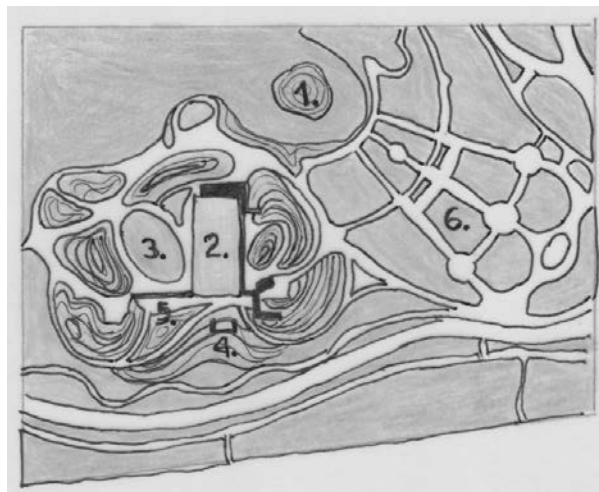
III. 12. Boathouse (photo by author 2010)

II. 12. Boathouse (fot. autor 2010)

Ill. 13. The Lakeside before restoration: 1. Ice skating ring (demolished), 2. Parking (shifted), 3. Concert Grove (Olmsted's composition – preserved), 4. Tea Room, 5. Facilities (removed), 6. The Lake

Il. 13. Szkic autorki przedstawiający The Lakeside przed rewaloryzacją: 1. Lodowisko (zburzone), 2. Parking (przeniesiony), 3. Concert Grove (zachowany fragment kompozycji Olmsteda i Vauxa), 4. Herbaciarnia, 5. Budynek szatni (usunięty), 6. Jezioro (the Lake)

Ill. 14. The Lakeside after restoration: 1. Music Island (reconstruction), 2. Ice skating ring's green roof (tile one), 3. Ice skating ring (pond-tile two), 4. Building's air intake, 5. Upper Terrace (Cloakroom, Toilets), 6. Concert Grove after restoration

Il. 14. Szkic autorki przedstawiający The Lakeside po rewaloryzacji: 1. Zrekonstruowana Music Island, 2. Zielony dach lodowiska (tafla nr 1), 3. Lodowisko/sadzwarka (tafla nr 2), 4. Czerpnia powietrza do budynku (bar, sala bankietowa), 5. Taras na budynku (szatnie, sanitariaty), 6. Concert Grove po rewaloryzacji

III. 15. The Music Island and the shore line (reconstruction) (photo by author 2014)

II. 15. Zrekonstruowana Music Island oraz fragment linii brzegowej (fot. autor 2014)

III. 16. LeFrak Center, Tile One (photo by author 2014)

II. 16. LeFrak Center, tafla 1 (fot. autor 2014)

III. 17. LeFrak Center Tile Two (pond, ice skating ring) (photo by author 2014)

II. 17. LeFrak Center, tafla 2 (sadzawka, lodowisko) (fot. autor 2014)

III. 18. View from Terrace (The Lace and Music Island) (photo by author 2014)

II. 18. Widok z tarasu LeFrak Center na jezioro i zrekonstruowaną Music Island (fot. autor 2014)

References

- [1] Colley D.P., Colley E.K., *Prospect Park: Olmsted and Vau'x Brooklyn masterpiece*, Princeton Architectural Press, New York 2013.
- [2] Homberger E., *The Historical Atlas of New York City, a visual celebration of 400 years of New York City's history*, Henry Hold and Company, New York 1998.
- [3] Peet L.H., *Trees and shrubs of Prospect Park*, 1902.
- [4] Krichels J., *The ice ring cometh*, "Architectural Record", 2014/2, pp. 54- 59.
- [5] <http://www.prospectpark.org>.

1. Wprowadzenie

W pierwszych dniach stycznia 2014 r. udostępniono publiczności nowo wybudowany obiekt rekreacyjny usytuowany w Prospect Parku. Wielofunkcyjny zespół, pełniący rolę lodowiska w zimie, w lecie zostaje zamieniony na miejsce do jazdy na wrotkach oraz sadzawkę zapewniającą dzieciom ochłodę w upalne dni. Zaplecze obiektu (toalety, bar i kawiarnia) służy także użytkownikom parku niekorzystającym z lodowiska. Budowa obiektu stała się okazją do przywrócenia pierwotnego układu Concert Grove (jest to fragment parku zaprojektowany przez F.L. Olmsteda i C. Vauxa), zdewastowanego w latach 60. XX w. niewłaściwym użytkowaniem. W artykule omówiono metody stosowane przez architektów-projektantów przy rewaloryzacji krajobrazu komponowanego (the Ravine), rekompozycji Concert Grove oraz przedstawiono nowy obiekt (wielofunkcyjne lodowisko) zrealizowany w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju.

1.1. Stan badań

Amerykańscy architekci krajobrazu, Frederick Law Olmsted i Calvert Vaux, projektujący w Stanach Zjednoczonych od połowy XIX w., znani są w Polsce przede wszystkim jako autorzy nowojorskiego Central Parku¹. Projektanci wslawili się także licznymi realizacjami obiektów architektury krajobrazu na terenie Stanów Zjednoczonych, o czym piszą Aleksander Bohm² i Agata Zachariasz³. W opracowaniach tych można znaleźć podstawowe informacje dotyczące Prospect Parku. Park, który powstał jako kolejna realizacja Olmsteda i Vauxa dwadzieścia lat po Central Parku, posiada bogatą literaturę naukową w języku angielskim. Pozycja z 1902 r. autorstwa Louisa Harmona Peeta, *The trees and shrubs of Prospect Park*⁴, jest najstarszą ze znanych autorce⁵, zaś najmłodszą jest wydana w 2013 r. monografia: *Prospect Park, Olmsted and Vaux's Brooklyn Masterpiece*⁶. Autorka nie znalazła monograficznych opracowań w języku polskim poświęconych powstaniu, dziejom czy historii konserwacji Prospect Parku. Przy pisaniu artykułu autorka korzystała z publikacji *The Ice Ring cometh* („Architectural Record”, nr 2/2014).

W artykule autorstwa Jennifer Krichels zamieszczone są rysunki fragmentu parku zwanego Lakeside (którego LeFrak Center jest częścią) przed rozpoczęciem rewaloryzacji i po jej całkowitym zakończeniu⁷. Pomocne były także informacje zamieszczone na oficjalnej stronie internetowej Prospect Park Alliance⁸.

¹ Por. M. Wilczkiewicz, *Central Park – historia i teraźniejszość*, „Wiadomości Konserwatorskie”, 29/2011, s. 106-116.

² A. Bohm, *Stany Zjednoczone*, [w:] *Architektura krajobrazu, jej początki i rozwój*, (red.) J. Gyurkowich, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 1994, s. 52-61, 123-142.

³ A. Zachariasz, *Zieleń jako współczesny czynnik miastotwórczy ze szczególnym uwzględnieniem parków publicznych*, (red.) K. Pawłowska, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2004; A. Zachariasz, *Architekt krajobrazu Frederick Law Olmsted oraz amerykańskie parki i systemy parków miejskich*, „Teka Komisji Architektury i Urbanistyki PAN o/Kraków”, T. XXXV/2003, s. 153-166.

⁴ L.H. Peet, *The trees and shrubs of Prospect Park*, 1902.

⁵ Z opracowania tego korzystali autorzy projektu rewaloryzacji *The Ravine* (Jar), o czym będzie mowa w tekście.

⁶ D.P. Colley, E.K. Colley, *Prospect Park- Olmsted & Vaux's Brooklyn Masterpiece*, Princeton Architectural Press, New York 2013.

⁷ Z rysunków tych autorka korzystała, wykonując własne szkice zamieszczone w artykule.

⁸ <http://www.prospectpark.org>.

Intensywne prace badawcze na temat Prospect Parku autorka podjęła w 2000 r.⁹ Zachęcona do poznania obiektu przez stałego bywalca parku, polskiego architekta mieszkającego w Nowym Jorku, Jana Gorlacha, odbyła kilka wizji lokalnych. Część zdjęć zamieszczonych w artykule wykonano właśnie w tym czasie. Do tematu Prospect Parku autorka powróciła w 2014 r. z racji prac prowadzonych w związku z rewaloryzacją fragmentu parku zwanego Lakeside, gdzie znajduje się LeFrak Center. Otwarcie nowego obiektu stało się bezpośrednim powodem letnich wizyt w Prospect Parku w 2014 r., na bazie których powstał artykuł. Dokumentacja fotograficzna nowo powstałego lodowiska/sadzawki pochodzi z sierpnia 2014 r.

1.2. Historia powstania Prospect Parku¹⁰

W 1857 r. Rada Miasta Nowy Jork zdecydowała o budowie Central Parku.

Dwadzieścia lat później Central Park zachwycał zarówno mieszkańców, jak i turystów. Sąsiednie miasto Brooklyn¹¹, trzecie co do wielkości (po Nowym Jorku i Filadelfii) miasto Stanów Zjednoczonych, zachęcone przykładem, również zapragnęło miejskiego parku. Zatem przeznaczono część zielonych terenów będących we władaniu miasta na park rekreacyjny. Był to obszar o powierzchni ok. 250 ha, położony pomiędzy Park Slope i Flatbush. Głównym orędownikiem powstania parku był James S.T. Stranahan, polityk i biznesman, którego determinacja doprowadziła władze Brooklynu do zatrudnienia projektantów znanych z Central Parku: Fredericka Law Olmsteda i Calverta Vauxa. Przez następne dwadzieścia lat (1860-1880) Stranahan pełnił rolę komisarza parku, doglądając jego realizacji. Niestety, nie zachował się oryginalny projekt autorskiej pary. Jesteśmy w posiadaniu jedynie wersji z 1901 r., będącej inwentaryzacją istniejącego już Prospect Parku (il. 1).

Projekt powstał w oparciu o naturalną konfigurację terenu, pojawiły się w nim jednak elementy krajobrazu komponowanego¹², w tworzeniu którego Olmsted był mistrzem¹³. Demokratyczne zasady Olmsteda znalazły wyraz w jego słowach: „Park ma służyć wszystkim ludziom, zarówno bogatym, jak i biednym”¹⁴. Zatem nowo powstały projekt parku zawierał zarówno drogi dla pojazdów konnych, jak i ścieżki piesze i promenady. Aby uzyskać zamierzoną konfigurację parku, Olmsted sporządził dokładną mapę topograficzną terenu. Posługując się mapą,

⁹ Prace zostały przerwane po 11 września 2001 r. z powodu utrudnień komunikacyjnych, jakie powstały w Nowym Jorku.

¹⁰ Omawiając historię powstania Prospect Parku, autorka ogranicza się do omówienia fragmentów parku poddanych rewaloryzacji w ostatnim dwudziestolecu. Celowo pominięto wiele ważnych elementów parku przewidzianych do odnowienia w przyszłości (m.in. mostki).

¹¹ Wybudowany w 1883 r. most Brooklyński (Brooklyn Bridge) faktycznie przyłączył dzielnicę do Manhattanu, jednak miasto Brooklyn pozostawało niezależną od Nowego Jorku jednostką organizacyjną aż do 1898 r., kiedy to utworzono The Greater New York. Przyłączono wtedy do Manhattanu cztery dzielnice: Brooklyn, Queens, Bronx i Staten Island. Pisze o tym Eric Homberger w: E. Homberger, *The Historical Atlas of New York City*, Henry Hold & Company, New York 1998, s. 122-123.

¹² Określenia „krajobraz komponowany” autorka używa w odniesieniu do fragmentów parku, które zostały zaprojektowane i zbudowane przy zastosowaniu technik inżynierskich używanych w danej epoce. Są to sztuczne wzgórza, wyżłobione wąwozy czy strumień zasilany wodą ze zbiornika, o czym będzie mowa w tekście.

¹³ „Malowniczy Central Park wygląda niezwykle naturalnie i trudno uwierzyć, że w całości jest dziełem człowieka” pisze autorka w: M.Z. Wilczkiewicz, *Kierunki rozwoju architektury krajobrazu w Stanach Zjednoczonych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, Kraków 2013, s. 83.

¹⁴ D.P. Colley, E.K. Colley, *op. cit.*, s. 76.

robotnicy przemieszczali masy ziemne, tworząc zamierzone przez Olmsteda kształty alejek spacerowych, mostków oraz dróg przeznaczonych dla pojazdów (il. 2). Pieszce aleje często były projektowane na terenie podniesionym, aby podkreślić otwarcia widokowe parku¹⁵. Wykonano staranny drenaż terenu, odprowadzając wodę do znajdującego się na terenie parku naturalnego jeziora (The Lake). Wymieniono także istniejący materiał roślinny. Usunięto stare drzewa, w ich miejsce wprowadzając nowe nasadzenia. Niektóre okazy przeniesiono, posługując się specjalnie w tym celu skonstruowaną maszyną. Podobnie jak w Central Parku, Olmsted zasiał wiele egzotycznych drzew i krzewów sprowadzonych przede wszystkim z Europy. Niektóre z nich, jak Camperdown Elm¹⁶, rosną w parku do dziś (il. 3).

Rozpoczęto prace przy budowie The Ravine, zaprojektowanego przez Olmsteda fragmentu parku, będącego elementem krajobrazu komponowanego. Dla projektantów parku The Ravine była jego sercem i miejscem, które miało przywoływać wyglądem krajobraz gór Adirondack¹⁷. Teren Ravine jest najbardziej urozmaiconym pod względem topograficznym fragmentem parku i reprezentuje wizję stworzenia porośniętego zielenią górskiego krajobrazu w centrum Brooklynu. Aby sztuczny krajobraz mógł zaistnieć, Olmsted skonstruował system wodny, w którego skład wchodziły: wodospad, sadzawki i jezioro Lullwater. Elementy wodne były połączone strumieniami o odpowiednim nachyleniu (il. 4). Pod kierunkiem Olmsteda kopano koryto pod drogę wodną Ravine, przygotowywano zbiornik pod The Upper Pool, Lower Pool i Lullwater, używając siły mięśni ludzkich oraz koni. Na głównym strumieniu, łączącym poszczególne zbiorniki wodne, pojawiły się mostki¹⁸ (il. 5).

Do zasilania sadzawek (The Pools) oraz strumieni wybudowano studnię¹⁹ na wzniesieniu zwanym Lookout Hill. Studnia była najbardziej skomplikowaną budowlą parku i osiągnięciem technicznym XIX w. (il. 6). Konstruktor studni, C.C. Martin, zbudował odlany w metalu cylinder, który następnie umieszczono w ziemi na głębokości 21 m (poziom lustra wody). Ściany z cegły miały grubość 50 cm, a średnica studni wynosiła 4,5 m. Spiralne schody prowadziły na dolną platformę, gdzie silnik parowy pompował wodę 24 godziny na dobę²⁰. Budynki techniczne towarzyszące studni – The Well i Boiler Room – zaprojektował Vaux. W Boiler Room mieścił się silnik na parę, zasilany węglem, który pompował wodę ze studni do liczącego 750 000 galonów zbiornika, znajdującego się na szczycie Lookout Hill. W 1911 r. park został podłączony do miejskiego systemu wodociągów, a studnia została zakopana. W latach 30. XX w. The Well i Boiler Room zostały zaadaptowane na parkowe toalety.

¹⁵ *Ibidem*, s. 77.

¹⁶ Camperdown Elm jest to odmiana wiązu (*Ulmus glabra* 'Camperdownii') pochodząca z Dundee (Szkocja). Jest to zmutowany szkocki wiąz (*Scots Elm*). Odmiana pochodzi od drzewa, które znaleziono na terenie Camperdown House (Dundee, Szkocja), którego gałęzie zaszczepiono na normalnym Scots Elm, produkując drzewa z „płaczącymi” (zwisającymi) gałęziami. Wszystkie Camperdown Elms wywodzą się z tego pnia. Drzewo w Prospect Parku zostało zasadzone w 1872 r. Powyższą informację autorka zaczerpnęła z tablicy informacyjnej znajdującej się przy drzewie.

¹⁷ Góry Adirondack to łańcuch górski położony w północno-wschodniej części stanu Nowy Jork. Najwyższym szczytem jest Mount Marcy (1629 m n.p.m.).

¹⁸ Mostki są ulubionym elementem architektonicznym obecnym w parkach projektowanych przez Olmsteda i Vauxa. Zarówno w Central Parku, jak i Prospect Parku jest ich kilka rodzajów, różniących się funkcją (jedne służą do przekraczania cieków wodnych, inne oddzielają komunikację pieszą od kołowej), a także materiałem, z jakiego są wykonane.

¹⁹ Konstrukcja była dziełem konstruktora o nazwisku C.C. Martin (1831-1903), absolwenta Rensselaer Polytechnic Institute w Troy w Nowym Jorku.

²⁰ <http://www.prospectpark.org/about-prospectpark/history/archives/glimpse/exhibit28> (dostęp: 25.09.2014).

Kolejnym ważnym elementem parku było powstanie Concert Grove. Concert Grove było odpowiednikiem Promenady (The Mall) z Central Parku, zakończonej Bethesda Terrace. Miejsce pomyślane było jako widownia dla letnich koncertów na świeżym powietrzu, popularnych w XIX w. Widownia została zaprojektowana na zewnątrz kolistej promenady, ogrodzonej kamiennym murem, która kompozycyjnie zamykała teren (il. 7). Na zwieńczeniach muru znajdowały się kwiatowe urny²¹. Głównym elementem Concert Grove był budynek Oriental Pavilion, początkowo pełniący rolę herbaciarni (il. 8). Na zamknięciu osi kompozycyjnej Concert Grove, odchodzącej od Oriental Pavilion, znajdowała się Muzyczna Wyspa (Music Island), oddzielona od widowni wodnym kanałem. Na niej umieszczono podium dla orkiestry.

W 1930 r. komisarzem miejskiej zieleni Nowego Jorku (w skład którego wchodził już Brooklyn jako dzielnica) został Robert Moses. Moses zarządzał nowojorskimi parkami przez 30 lat, skupiając się zwłaszcza na budowaniu obiektów sportowych na terenie parków. Niepielęgnowane sztuczne krajobrazy, projektowane przez Olmsteda, zarastały rosnącą na dziko roślinnością, a mostki stawały się schronieniem dla bezdomnych koczujących w parku (il. 9). Prospect Park, pozbawiony nadzoru oraz finansów, stał się miejscem niczym, niebezpiecznym nawet dla patrolujących Brooklyn policjantów.

W połowie lat 70. XX w. wzrosło zainteresowanie władz dzielnicy Brooklyn parkiem i rozpoczęto trwający po dzień dzisiejszy proces rewaloryzacji, a jednym z jego etapów jest właśnie budowa LeFrak Center.

1.3. Przyczyny dewastacji parku

Przyczyn pogorszenia stanu i zaniedbania Prospect Parku było kilka. Do najważniejszych należy zaliczyć przekształcenie Brooklynu²² z niezależnego miasta w dzielnicę Nowego Jorku. Administracyjna decyzja, pozbawiająca Brooklyn praw miejskich, sprawiła, że stał się jedną z pięciu dzielnic Nowego Jorku. Problemy Brooklynu znalazły się na drugim planie, a pierwszoplanowe miejsce zajął Manhattan. I nie wynikało to z rozdziału miejskich środków. Brooklyn nie był pomijany przy rozdziale pieniędzy, jednak to na Manhattanie mieszka najbardziej wpływowa i bogata część społeczeństwa, co przekłada się na znacznie lepsze zarządzanie miejscem i pomoc prywatnych sponsorów²³.

Kolejnym powodem utraty pierwotnego kształtu parku była długoletnia (1930-1960) działalność komisarza miejskich parków, Roberta Mosesa. Robert Moses, nie zwracając uwagi na założenia kompozycyjne Olmsteda, budował w Prospect Parku obiekty sportowe (boiska do gry w piłkę i lodowisko) w nieprzemysłanych lokalizacjach, dewastując fragmenty parku. Olstedowska wizja Prospekt Parku niewiele go interesowała, a zatem na osi kompozycyjnej Concert Grove powstało lodowisko, a na terenie Long Meadow liczne boiska

²¹ Ciężkie urny kwiatowe, umieszczone na kamiennej balustradzie, zniknęły w 1940 r. Istniejące zostały wykonane podczas ostatniej restauracji Lakeside, o której będzie mowa w dalszej części artykułu. D.P. Colley, E.K. Colley, *op. cit.*, s. 81.

²² Według Spisu Ludności z 1880 r. ludność Brooklynu liczyła 600 000 mieszkańców, co stawiało Brooklyn jako miasto na trzecim miejscu pod względem liczby ludności w Stanach Zjednoczonych (po Nowym Jorku i Filadelfii). E. Homberger, *op. cit.*, s. 122.

²³ W otoczeniu Central Parku znajdują się apartamenty należące do światowych gwiazd kina i polityki, a także świata biznesu. Ludzie ci traktują Central Park jak prywatne podwórko, na którym bawią się ich dzieci, zatem Central Park Conservancy ma wielu bogatych sponsorów.

do gry w piłkę. Obiekty te, służąc użytkownikom parku, całkowicie przekreśliły pierwotne założenie projektowe, a upływ czasu i niszcząca siła natury unicestwiły Wyspę Muzyki, która zniknęła z powierzchni jeziora.

Duży wpływ na pogarszanie się stanu obiektu miała wielkość parku. Obszar o powierzchni ponad 250 ha jest niezwykle trudny do zabezpieczenia. O całodobowej kontroli tego obszaru nie może być mowy, stąd w zagajnikach i zacisznych miejscach Prospect Parku koczują całe kolonie bezdomnych. Pozostają tam nawet w miesiącach zimowych, rozgrzewając się przy ogniskach oraz pijąc alkohol. Nie są niepokojeni przez policję, która wkracza dopiero w momencie popełnienia przestępstwa.

Zabudowa ulic graniczących z Prospect Parkiem świadczy o dawnej świetności tej okolicy. Trzy piętrowe granitowe Townhousy, pochodzące z końca XIX w., tworzące pierzeję Ocean Avenue, obecnie znajdują się w rękach kolejnych właścicieli, których najczęściej nie stać na renowację zabytkowych budynków. Kamienice, budowane w latach 30. XX w. w stylu art déco, obecnie zamieszkuje uboga ludność, przede wszystkim imigranci z Afryki i Wysp Karaibskich. O dawnej świetności budynków świadczą detale fasad i wejść głównych, dumnie odstające od ścian pokrytych graffiti. Mieszkańcy tych kamienic są użytkownikami Prospect Parku. Są zadowoleni z możliwości spędzenia wolnego czasu na trawniku w otoczeniu przyrody, nie przeszkadza im brak sanitariatów i urządzonych placów zabaw.

Leżący poza głównymi szlakami turystycznymi Prospect Park nie jest odwiedzany przez turystów i jest niebezpieczny nawet w dzień. Samotny przechodzień może zostać obrabowany lub nawet zabity w przypadku stawiania oporu.

W parku nie ma posterunku policji, a zagrożeniem są grupy wyrostków z psami obronnymi, gotowymi zaatakować w każdej chwili.

Spacerując po parku, zauważyć można ślady wieloletnich zaniedbań. Uszkodzona nawierzchnia ścieżek, brak ławek, brak oświetlenia (nieliczne lampy są niestety uszkodzone). Ze względu na bezpieczeństwo metalowe płyty nie zezwalają na dostęp do sadzawek, co również psuje estetykę parku (il. 10). W parku wolno grillować „na dziko”. Po każdym weekendzie pozostaje spora ilość odpadów, z którymi nie mogą sobie poradzić służby porządkowe. Sprzyja to zwiększeniu populacji szczurów. Kilka lat temu nowojorskie dzienniki informowały o pladze tych gryzoni, które zamieszkały Prospect Park, atakując dzieci bawiące się w piaskownicach.

2. Początek prac rewaloryzacyjnych

Kilkadziesiąt lat zaniedbań i niewłaściwego użytkowania spowodowały utratę pierwotnego kształtu parku. W 1977 r. przewodniczącym dzielnicy Brooklyn został wybrany Howard Golden, rodowity brooklynianin, któremu Prospect Park był dobrze znany z dzieciństwa. Rozpoczął on kampanię na rzecz parku w radzie miasta Nowy Jork i uzyskał dotację w wysokości 10 mln dolarów. Pieniądze te przeznaczono na odnowienie The Lighfield Villa²⁴ (il. 11) oraz remont The Boathouse (il. 12). W 1985 r. Prospect Park dysponował rocznym dochodem 250 000 dolarów, uzyskiwanym z prywatnych fundacji. Utworzono także Prospect Park Alliance – fundację zajmującą się organizowaniem imprez oraz zbieraniem fundu-

²⁴ The Lighfield Villa, wybudowana jako prywatna rezydencja w 1857 r., została zaanektowana przez powstający park i weszła w jego skład. Obecnie mieści się w niej zarząd Prospect Parku.

szy dla parku, która działała na identycznej zasadzie co Central Park Conservancy. Pomimo problemów finansowych rozpoczęto restaurację krajobrazu komponowanego, pochodzącego z oryginalnego projektu Olmsteda – The Ravine. W 1988 r. utworzono The Landscape Management Office, które rozpoczęło studia nad przywróceniem pierwotnego wyglądu trzem elementom krajobrazowym. Były to: The Ravine, The Long Meadow i Grace Hill²⁵. W 1994 r. uchwalono The Landscape Management Plan, a wraz z nim powołano 10-osobowy zespół ogrodników zajmujący się zielenią parku. Najważniejszym elementem Landscape Management Plan była kompleksowa restauracja obszaru leśnego, w skład którego wchodził Jar, czyli olmstenowska Ravine²⁶.

The Ravine odnowiono w 1996 r. Ponieważ oryginalne rysunki konstrukcyjne zaginęły, zespół odtwarzał pierwotną wizję Olmsteda, opierając się na zdjęciach, listach i kilku odnalezionych dokumentach²⁷. Drobiazgowo studia były prowadzone w Bibliotece Kongresu i w Fairsted, domu i pracowni Olmsteda²⁸. Badano również zmiany, jakie wprowadził Robert Moses w epoce ruchu City Beautiful. Jak już powiedziano, The Ravine, krajobraz całkowicie zaprojektowany przez Olmsteda, rozpoczynał się od Upper Falls (Górny Wodospad, z którego wypływał strumyk kończący swój bieg w jeziorze – The Lake). Około 1980 r. strumyk sączył się cienką strugą, płynąc po prawie całkowicie zarośniętych kamieniach. Rekonstrukcja rozpoczynała się przy Górnym Wodospadzie, gdzie poszczególne bloki skalne zostały odnalezione, ponumerowane i przetransportowane na właściwe miejsce, zgodnie z fotografiami z epoki. Zaginione kamienie zostały uzupełnione przez „głazy z epoki” z tego samego materiału, przywiezione z pobliskiego Park Slope. Restauracja objęła także kompletnie zamuloną i zaśmieconą sadzawkę (Upper Pool).

Przed rozpoczęciem prac ryby oraz żółwie zostały zebrane do kontenerów i przeniesione do jeziora.

2.1. Prace projektowe w obszarze Lakeside – powstanie LeFrak Center

Prace rewaloryzacyjne, finansowane z budżetu Prospect Park Alliance, powoli przynoszą spodziewane efekty. W 2010 r. zanotowano ok. 10 mln osób odwiedzających Prospect Park²⁹. Od kilku lat zmniejsza się liczba policyjnych interwencji wewnątrz parku, choć ciągle jeszcze nie ma wystarczającej liczby patroli kontrolujących odosobnione miejsca.

W 2011 r. Prospect Park Alliance podjęło ambitną próbę odrestaurowania fragmentu parku zwanego Lakeside. Jest to obszar położony pomiędzy jeziorem (the Lake) a wyznaczającą granice parku Ocean Avenue. Projekt przewidywał rewaloryzację Concert Grove – założenia zaprojektowanego przez Olmsteda i Vauxa, na zakończeniu którego znajdowała się wyspa zwana Music Island. W oryginalnym projekcie Olmsted zakładał, że będzie to fragment parku zaprojektowany według klasycznych zasad i zaproponował oś widokową, prowadzącą od budynku zwanego Oriental Pavilion (w czasach Olmsteda pełniącego funkcję herbaciarni) do wspomnianej już poprzednio Music Island, na której znajdowało się miejsce dla orkiestry.

²⁵ D.P. Colley, E.K. Colley, *op. cit.*, s. 25.

²⁶ *Ibidem*, s. 164.

²⁷ *Ibidem*, s. 166.

²⁸ Ważnym źródłem informacji był wspomniany już katalog *Threes and shrubs of Prospect Park* autorstwa Louis Harmon Peet, wydany w 1902 r. Podaje on rośliny, które istniały w Prospect Parku w 1870 r.

²⁹ D.P. Colley, E.K. Colley, *op. cit.*, s. 185.

Nad brzegiem jeziora umieszczone były ławki dla słuchaczy letnich koncertów. Obok przewidziany był postój powozów konnych, znajdujący się na zakończeniu trasy przewidzianej dla powozów. Całość założenia miała pełnić rolę podobną do Betscheda Terrace w Central Parku³⁰. Sto lat później Wyspa Muzyki zniknęła z powierzchni jeziora, a w 1961 r. na zakończeniu osi Robert Moses postawił budynek będący zapleczem dla usytuowanego obok lodowiska (il. 13-14). Zgodnie z wytycznymi projektowymi z lat 60. XX w. miejsce postoju dorożek konnych przekształcono w parking dla samochodów.

W ramach rewaloryzacji Prospect Parku zdecydowano o zmianie aranżacji Lakeside. Zamierzano przywrócić oś widokową zakończoną Music Island, zgodnie z pierwotnym projektem. Aby osiągnąć zamierzony cel, należało zlikwidować istniejące lodowisko, rozebrać stojący na osi budynek zaplecza i przywrócić zakończenie osi, czyli odtworzyć Music Island. Prace rozpoczęto od oczyszczania jeziora i przywrócenia jego dawnych brzegów. Przed przystąpieniem do prac usunięto z jeziora ryby i inne żywe stworzenia. Kilkudziesięciu wolontariuszy odławiało ryby, przenosząc je w kontenerach w bezpieczne miejsce. Umocniono brzegi oraz uformowano wyspę w miejscu znanym z planów Olmsteda. Wyspa została zagospodarowana jako rezerwat flory i fauny. Na wzmocnionych i uporządkowanych brzegach jeziora przywrócono ławki. Jezioro od promenady oddzielała balustrada, dokładnie odtworzona według fragmentu znalezionej w mule jeziora (il. 15). Budynek zaplecza lodowiska rozebrano i odrestaurowano kamienne detale olmstedowskiego Concert Grove. W miejscu dawnego parkingu przewidziano budowę nowego lodowiska. Kosztem 76 mln dolarów powstał budynek w kształcie litery L, będący zapleczem dla dwóch lodowisk (jedno kryte dachem) (il. 16-18).

Jak już wspomniano, budowa centrum, zakończona w 2013 r., stała się jednocześnie okazją do rewaloryzacji jego otoczenia. Wraz z odnowionym Concert Grove, fragmentem dawnego układu pochodzącego z projektu Olmsteda i Vauxa, LeFrak Center jest najnowszą atrakcją zachęcającą do odwiedzenia Prospect Parku.

LeFrak Center jest jednym z bardziej ambitnych projektów, jakie powstały w parku od momentu jego zbudowania. Jego letni program przewiduje jazdę na wrotkach (na specjalnie przygotowanej arenie przykrytej dachem) oraz sadzawkę, przynoszącą ochłodę dzieciom w upalne dni. Zimą obydwa obiekty zostają przekształcone w lodowisko. Budynki towarzyszące mieszczą szatnię, sanitariaty oraz kawiarnię. Centrum składa się z dwóch budynków usytuowanych względem siebie pod kątem prostym (północny blok i wschodni blok), połączonych ze sobą mostem na poziomie dachu. Obiekt zbudowany z ciemnego granitu jest wkomponowany w topografię parku. Parkowe ścieżki prowadzą na dach budynku, skąd można podziwiać panoramę jeziora.

3. Wnioski

Jak już powiedziano, wprowadzenie funkcji rekreacyjno-sportowej (boiska do gry w piłkę i lodowisko) zakłóciło układ kompozycyjny zarówno Concert Grove, jak i otwarcie widokowe Long Meadow. Przez właściwą koncepcję rewaloryzacji Concert Grove oraz zespoloną z nim lokalizację nowego zespołu LeFrak Center usunięto zagrożenie wynikające z niewłaściwego zagospodarowania tej części parku.

³⁰ *Ibidem*, s. 186.

Nowe centrum Lakeside, LeFrak Center, jest przykładem poprawnej ingerencji współczesnej architektury w historyczny układ Prospect Parku. Co ciekawe, przyjęto koncepcję budowy nowego obiektu w pobliżu zachowanego historycznego Concern Grove, pochodzącego z projektu Olmsteda. Zdecydowano także o konserwacji dawnego historycznego fragmentu parku. Koncepcja projektowa zespółiła obydwie zespoły, dając rozwiązanie spójne przestrzennie oraz umożliwiające właściwe korzystanie z tego fragmentu parku. Wprowadzanie nowoczesnych obiektów w starą strukturę wydaje się być poprawną metodą zapobiegającą dalszej deterioracji. Nowe Centrum, z zapleczem sanitarnym i zespołem gastronomicznym (kawiarnia i bar), staje się alternatywą dla biwakowania „na dziko”. Urządzenia sportowe przyciągają młodzież oraz osoby z dziećmi, zapewniając im podstawowe usługi sanitarne i gastronomiczne oraz bezpieczeństwo.

Autorami obiektu są Tod Williams-Billie Tsien Architects, a całość przedsięwzięcia zamknęła się w kwocie 74 mln dolarów. Projektantom przyświecały ideały rozwoju zrównoważonego, stąd pomysł zagłębienia w terenie dużej części kubatury i wyprowadzenia ścieżek parkowych na dach budynku. To ciekawe rozwiązanie nie tylko nie zakłóciło kompozycji parku, ale stało się jej uzupełnieniem, wprowadzonym w strukturę parku 150 lat po jego powstaniu.